

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHUVHILI (P2)

LUHUHI/THAFAMUHWE 2014

MEMORANDAMU

MARAGA: 70

Memorandamu uyu u na masiatari a 14.

KHETHEKANYO YA A: NGANEA

U TSHILA NDI U VHONA – RN Maḍadzhe

MBUDZISO 1

ADENDAMU YA PHINDULO NDAPFU. KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo: (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali o wana mbuno dza 4–5 u wana maraga 4
 - Arali o wana mbuno dza 2–3 u wana maraga 3
 - Arali o wana mbuno dza 0–1 u wana maraga 2

Kubveledzelwe kwa thero

Thero ndi mulaedza kana muhumbulo muhulwane une muḱwali a tama vhavhali vha nganeapfufhi vha tshi u pfa na u u ḱivha. Ndi zwine ra nga tou ri muḱwali u khou rera nga hazwo.

Muḱwali o bveledza zwavhuḱi thero buguni iyi ine ya vha ya u sa fhulufhedzea ha vhafunani.

Mpho ndi muanewa dendele we a vha e dokotela vhuongeloni ha Vuvha. Ndi munna we a vha a sa fulufhedzei kha mufumakadzi wawe Phophi naho vho vha vho dzula zwavhuḱi muḱani wavho. O ḱo thoma u sa fulufhedzea kha mufumakadzi wawe nge a vho funana na Maria wa muongi vhuongeloni ha Vuvha. Na Maria ene o vha e na muḱhannga wawe Mashudu.

U sa fulufhedzea ha avho vhavhali zwo ḱo swika ndevheni dza vhafunwa vhavho. Ho ḱo vuwa dzinndwa vhukati ha Mashudu na Mpho hu tshi lwelwa ene Maria. Ngei muḱani wa Mpho na hone ha vuwa vilili vhukati ha Phophi na Mpho nge a wanulula u sa fulufhedzea ha munna wawe lwe Phophi a vhuya a ḱuwa a humela hayani hawe, zwa vhuya zwa tou dzhenwa na nga vhabebi vhavho.

U sa fulufhedzea ha Mpho zwo ita uri Phophi na ene a si fulufhedzee nge a humbula u konyolola munna wawe nga u pfana na swina ḱawe Mashudu ngeno Mashudu a tshi khou konyolola-vho Maria.

Uho u sa fulufhedzea ho ḱo vhangana na maḱwe mabulayo a songo teaho. Mpho o ḱo renga Dzwaini na Dugudzha uri vha vhulahe Mashudu. Mashudu u a vhulahwa ngeno Mpho na ene a tshi fhedzisela nga u welwa nga khombo ya golo nge a vho ḱo thulwa a fhedza na ene o lovha.

Muñwali o kona u bvedza thero buguni ya nganea iyi. Thero ndi ya u sa fulufhedzea ha vhafunani nge a shumisa avho vhaanewa vhe vha zwi kona u sumbedza tshipida tsha u sa fulufhedzea kha vhafunani vhavho.

KANA

MBUDZISO 2

Phindulo dza mbudziiso pfufhi:

- 2.1 Ndi wa uri Dzwaini na Dugudzha vha vhulahe Mashudu. (1)
- 2.2
- Mpho u khou vhaiswa nga zwa uri Mashudu u khou mu badelisa zwigidi zwivhili zwa dzirannda nge a mu wanetshedza e na mufunwa wawe.
 - O vha a tshi khou itela uri a sale a tshi funana zwavhudi na Maria vha sa khakhiswi nga muñwe muthu. (2)
- 2.3 Ndi vhafunani. (2)
- 2.4 Ndi ngauri o vha a tshi khou shavha uri Phophi u do nala a humela hayani hawe. (2)
- 2.5 Muthu o vhulahaho muñwe u tea u fariwa a valelwa tshitokisini. (2)
- 2.6 Ndi u mu pwashela golei.
Ndi u mu pwashela muḍi.
Ndi u mu badelisa zwigidi zwa fumi zwa dzirannda. (3)
- 2.7 Phambano
Maria ndi musidzana a sa athu u malwa ngeno Phophi e mufumakadzi o malwaho.
Phophi ndi mudedekadzi ngeno Maria e muongi. (2)
- 2.8 Ndi ngauri o vha ñea masheleni na zwenezwo/Vho mu vhona sa muthu are na tshelede. (2)
- 2.9 Vho ya vhusiku ngauri vho vha vha tshi khou shavha u vhone nga vhathu nga masiari. (2)
- 2.10 Ho vha na dzikhakhathi mutani wa Mpho.
U pwashea ha muta wa Mpho na mabulayo. (2)

- 2.11 Zwi bvukulula mvumbo ya u vha muthu a sa fulufhedzeiho nahone wa mazwifhi na vhugevhenga. (2)
- 2.12 Ndi zwa musu a tshi delwa nga muhumbulo wa u tou vhulaha Mashudu. (2)
- 2.13 2.13.1 A si zwone ngauri vho ima-ima vha tshi mu todela beili. (2)
- 2.13.2 Ndi zwone ngauri Mpho ho ngo vhonwa mulandu zwo bva kha u shaea ha vhubanzi vhu mu badekanyaho na lufu lwa Mashudu. (2)
- 2.14 Vivho a si lavhudi ngauri Mpho o rambela magevhenga Mashudu uri vha mu vhulahe. (2)
- 2.15 Ndo vha ndi tshi do tandulula thaidzo nga u tou dibvisa kha dzinndwa na u farelana sa vhanna ngauri mulayo a u imi na zwa dzikhakhathi. (2)
- 2.16 U ya nga ha nne ndi vhona uri arali vhathu vha ita zwithu zwo vhidhaho vho dzumbama zwi tshi katela na mbadelo dza masheleni nga ngomu, vha a fhedza vho lwela eneo masheleni vha ambululana vhuvhi havho he vha ita vho dzumbama, sa zwe Dugudzha a ambulula Dzwaini kha mapholisa nge a mu fhura tshedele ye vha badeliwa nga Mpho uri vha vhulahe Mashudu. (3)

[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 35

KHETHEKANYO YA B: DIRAMA

FINDINKODO – TT Mudau

MBUDZISO 3

ADENDAMU YA MBUDZISO NDAPFU. KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali o wana mbuno dza 4–5 u wana maraga 4
 - Arali o wana mbuno dza 2–3 u wana maraga 3
 - Arali o wana mbuno dza 0–1 u wana maraga 2

Kubveledzelwe kwa vhaanewa

Thero ndi mulaedza kana muhumbulo muhulwane une muḽwali a tama vhavhali kana vhataleli vha dirama vha tshi u pfa na u u divha. Ndi zwine ra nga tou ri muḽwali u khou rera nga hazwo.

Thero ya bugu iyi ndi polotiki i re vhukati ha zwigwada zwivhili, tsha vhatshena tsha lihoro la Lushaka na lihoro la Madimikirati line la vha lihoro la vharema.

Khetho dzo winiwa nga Madimokirati, muphuresidennde a vha Muthumukhulu e na vhafarisa muphuresidennde vhavhili. Muthumukhulu u thoma u lwa na vhatshena nga u toḽdou vha na mufarisi muthihi. Hezwi zwo vhaisa vhatshena lwe vha humbula u bva kha muvhuso wa mbuelano.

U toḽdou bva havho zwi vhaisa vhavhusi vha re Madimokirati. Vha vha vhudza uri vha khou wisa ikonomi ya shango. Hezwi zwi dovha havhu zwa lutanya madimokirati nga tshavho. Ndi hune Duma na Skosana vha sola Muthumukhulu vha ri ndi ene ane a khou zwi vhangana.

Kha lihoro la Lushaka nahone hu vuwa khakhathi vhukati ha De Wit muphuresidennde wa lihoro na Coetsee na Skiet vha tshi thuswa nga vhanwe vhavho. Vhone vho vha sa funi u bva kha muvhuso wa mbuelano.

U toḽdou bva ha lihoro la Lushaka zwo ita uri Duma na Skosana vha yele De Wit vho vhilahela, vha tshi ri ndi khwine vha tshi tuwa kha shango lavho ngauri vha khou wisa maragani. Hezwi De Wit ha ngo tenda o ri ndi vhone vhanwe vhanwe vha khou wisa.

Skosana na Duma zwa u yela De Wit zwo vusa nndwa kha lihoro livhusi, zwa fhedza zwo ita uri Skosana a ruliwe mushumo wa vhuminiṣiṭa. Ndi vhathu vhanzhi vhe vha si pfesese ayo mafhungo. Nga ngei kha lihoro la lushaka idzi khakhathi dzo fhedza dzo ita uri Coetsee a litshe u vha minisiṭa na u bva kha lihoro.

Lihoro la lushaka lo fhedza lo hana u bva kha phurovitsi ya Kapa Vhukovhela ngauri ndi hone he vha vha vho kunda hone khethoni. Zwothe hezwi zwithu zwo fhela vho ya khethoni.

Muṅwali o kona u bvisela khagala thero ya polotiki i re bugu iyi ya dirama nge a kona u bvisela khagala phambano dzine dza khou bvelela kha muvhuso wa mbuelano.

[35]

KANA

MBUDZISO 4

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

- 4.1 Ofisini ya Muthumukhulu. (1)
- 4.2
- U takula tshiimo tsha vhashai. (2)
 - U fhaṭa ikonomi ya shango. (2)
- 4.3 De Wit: Murangaphanda wa lihoro la Lushaka
Muthumukhulu: Murangaphanda wa lihoro la Mademokirati. (4)
- 4.4
- Ndi u dibvisa kha khabinethe. (3)
 - U bvisa tshelede maragani. (3)
 - U tshinya vhavhusi madzina. (3)
- 4.5 Ndi vhavhusi/muvhuso na vhoramabindu. (2)
- 4.6 Ndi u vha na nyambedzano na vhaandadzamafhungo nga tshiimo tsha vharema. (2)
- 4.7 4.7.1 Ndi zwone ngauri hu khou bviswa tshelede maragani. (2)
- 4.7.2 A si zwone, tsho tshinywa nga sisiteme ya Lihoro la Lushaka. (2)
- 4.8 Ndi muthu ane a sa fulufhedzee. U sumbedza u nga u ṭoṭou fhaṭa ikonomi ngeno o dibvisa kha muvhuso une a tea u u thusa. (3)

- 4.9 A Muthumukhulu ndi muphuresidennde wa muvhuso wa mbuelano.
B Lihoro la Lushaka lo tou pandelwa kha muvhuso wa mbuelano.
E De Wit o vha e muñwe wa dziminisiṭa dza muvhuso. (3)
- 4.10 Ndi wa u sumbedza De Wit uri u khou bva kha khambinethe hu u itela u wisa ikonomi ya shango. (2)
- 4.11 Ndi u ṭoḏou sumbedza uri vhathu arali vha dzhielwa muvhuso a vha thusi vhathu vhane vha khou vhusa. Lihoro la Lushaka le la dzielwa muvhuso a lo ngo ṭoḏou thusa Mademokirati e a dzhia muvhuso. (2)
- 4.12 Ku a ṭanganedzea ngauri u khou vhona Lihoro la Lushaka u dibvisa halo hu tshi khou wisa ikonomi ya shango. (Na zwiñwe zwine zwa ṭanganedzea). (2)
- 4.13 Zwi a tendisea, muthu muñwe na muñwe arali a kundwa a nga si tame u thusa we a mu kunda sa lihoru la De Wit li nga si thuse la Muthumukulu. (2)
- 4.14 A thi mu pfeli vhuṭungu ngauri u khou ṭoḏa u wisa ikonomi ya shango madzuloni a u tikedza muvhuso muswa. (3)

[35]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 35

KHETHEKANYO YA C: NGANEAPFUFHI

***ZWA VHUTSHILO* – NA Milubi na LL Mafenya**

MBUDZISO 5 (Mbudziso ndapfu)

ADENDAMU YA MBUDZISO NDAPFU: KHA HU SHUMISWE KHATHIHI NA RUBRIKI I RE MAGUMONI A MEMORANDAMU.

Maraga dza tshivhumbeo na luambo dzi avhelwe nga ndila i tevhelaho:

- Tshivhumbeo : (Mathomo, mutumbu, magumo) maraga 6
- Luambo: maraga 4 dzo avhelwa nga ndila hei:
 - Arali o wana mbuno dza 4–5 u wana maraga 4
 - Arali o wana mbuno dza 2–3 u wana maraga 3
 - Arali o wana mbuno dza 0–1 u wana maraga 2

***WO MU NONELA* – LL Mafenya**

Kubveledzelwe kwa thero.

Thero ndi mulaedza kana muhumbulo muhulwane une muñwali a tama vhavhali vha nganeapfufhi vha tshi u pfa na u u ñdivha. Ndi zwine ra nga tou ri muñwali u khou rera nga hazwo.

Thero ya nganeapfufhi iyi ndi u sa fulufhedzea ha mufumakadzi kha munna wawe geno a tshi khou mu itela tshinwe na tshinwe. Hezwi ri zwi vhona nge ha bvelela zwi tevhelaho:

Thathani u malwa nga Humbulani we a vha e ramabindu. U mu fhatela muñdi wavhuñdi a dovha a mu fha lufuno. Hayani u mu tholela na mushumi wa u mu shumela ene o dzula. Humbulani u renga na khefi ye ene Thathani a vha a tshi i shumisa. Humbulani o mu rengela na rinngi na golo u sumbedza u mu funa.

U borea ha Thathani ho ita uri a ye u thusa khefina. Henefha khefina o ñi fhedza o ñi borea ngauri o vha a sa u koni mushumo wa khefina. Thathani ha ñiphini nga kushumele kwa Humbulani kune kwa ita uri a sa fhe Thathani tshifhinga tsha u twa nae. Thathani u humbela Humbulani uri vha fare lwendo vhothe na vha radio hone Humbulani ha ngo tenda nga nthani ha mabindu awe. O fhedza o tendela Thakhani uri a tuwe na vha radio. Lwendoni ndi he Thathani a thoma u sa fulufhedzea nge a vho thoma zwa lufuno na Freddy lwendoni.

U vhuya lwendoni a vha muthu o ñidzhenisaho lwa tshothe kha zwa u sa fulufhedzea kha munna wawe. U a tangedza na ngeletshedzo dzi si dzavhuñdi dzine dza bva kha khonani yawe Mukhatshelewa.

Mukhatshelwa o fhedza o mu gudisa u tambisa tshelede mitshinini. Humbulani o mu kaidza musi o zwi wana. Musi e hodelani Thathani ha khou fulufhedzea ngauri u vha e na Freddy ane a pfana nae. U vhonala a tshi dzhena dzirumuni nae zwifhinga zwinzhi. U sa fulufhedzea hu khou ya phanda. Humbulani u lwa na munna we a vha a tshi khou pfana na ene Thathani, hezwi zwo ita uri a shavhele hayani. Mafhungo a u sa fulufhedzea ha Thathani o sengiwa, Humbulani a mu hangwela a vhuya mudini wawe.

Thathani o dovha a wanala kha mafhungo a u sa fulufhedzea o ya Kapa na vhafumakadzi vha kilaba, ene o vha a khou diitela zwa Freddy. Munna o ri u zwi pfa, a tevhela. O ya a mu wana e na Freddy rumini hodelani. O fhedza o mu tala nga u sa fulufhedzea hawe.

Munwali o kona u bvisela thero ya nganeapfufhi iyi nga u bvisela u sa fulufhedzea ha Thathani he ha mu kundisa na vhuhadzi.

[35]

KANA

MBUDZISO 6

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

DOKOTELE WA MUKHUWA – NA Milubi

- 6.1 A khou ambiwa vhe sibatela. (1)
- 6.2 Maipfi aya kha Konani ... U rumbula sa murumbulo. (1)
- 6.3 Ndi ngauri o vha o thuntshwa nga munna wawe a huvhala nga murahu ha tsemano. (2)
- 6.4 Ndi sibatela tsha khethululo.
Ndi tshe tsha vha tshi tsha makuwa fhedzi.
Muthu mutswu a dzhena o vha a tshi rwiwa.
(zwivhili zwa izwi) (2)
- 6.5 Muhumbulo ndi wa uri mufumakadzi Louw a sa iswa thyietha nga u tsvhanya a nga lovha. (2)
- 6.6
- Dokotela konani u na mbilu ya u pfela vhuṭungu muthu muiwe na muiwe ngeno Louw a si na vhuṭhu na u pfela vhuṭungu/U na tshiṭuhu.
 - Dokotela Konani ndi murema ngeno Louw e makuwa.
- (Zwivhili zwa zwenezwo). (4)

- 6.7 Dokotela Konani o vha a tshi divha pfanelo dzawe ngauri o ri u vhona zwauro mafhungo a khou konda a ya kha supirithendede we na ene a ima na mukhuwa wa hawe. Dokotela Konani a fhedza nga u nwaleta uyo supirithendede luvhalo lwa uri u khou litsha mushumo afho vhuongeloni uho lwa tshothe. (2)
- 6.8 6.8.1 Ndi zwone ngauri o vhudza Konani uri mufumakadzi wawe ha thathuvhiwi nga muthu mutswu. (2)
- 6.8.2 A si zwone ngauri o sumbedza u daha fola henefha sibadela. (2)
- 6.9 A Mufumakadzi Louw o diswa sibadela ngauri o vha o rwiwa nga munna wawe. (2)
- C Sibadela itshi tsho vha tshi tshi thusa muthu muwe na muwe. (2)
- 6.10 Ndi ngauri o vhona kubvele kwawe kwa malofha ku tshi nga ita uri a lovhe. (2)
- 6.11 Dokotela wa mukhuwa o lenga u swika mufumakadzi wa Louw a mbo di lovha. (2)
- 6.12 Ndi muthu wa luyadzo, tshitu na tshitalula. (2)
- 6.13 Ndi wa u thusa mulwadze muwe na muwe ane a khou todou thuswa afha sibadela. (2)
- 6.14 A zwi tangedzei ngauri o sumbedza u vha na luvhengelambiluni, tshitalula na luyadzo kha dokotela we a vha a tshi khou thusa mufumakadzi wawe. (2)
- 6.15 Ndi ha uri hu tea u farwa vhatu vhothe nga ndila i no fana. Vharangaphanda vha sibadela vha tea u dzhia vhudifhinduleli ho teaho uri vhalwadze vhothe vha kone u wana dzilafho lo teaho. (2)
- 6.16 Ee, o vha a tshi khou takalela mufumakadzi wawe a tshi fa, o thuntsha musadzi wawe, ha nyanyuwi uri mufumakadzi wawe a wane thuso, u thivhela dokotela u nea mufumakadzi wawe thusothanzi. (3)

[35]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C: 35

KHETHEKANYO YA D: VHURENDI

Phindulo dza mbudziso pfufhi:

MBUDZISO 7

Bafanabafana – LR Ndlovu

- 7.1 Ndi thendokhodi/epiki ngauri tshi khou khoḁa thimu ya 'Bafabafana'. (2)
- 7.2 5./Zwi khou tou sumbedza uri Bafanabafana ndi thimu ya ndeme ya lino Dzhango la Afrika.
6./Ndi thimu i tamiwaho nga nnyi na nnyi sa izwi na musuku u tshi tamiwa nga nnyi na nnyi. (2)
- 7.3 4. Khuḁani nḁa ha sokou pfala 'Bafanabafana'. (1)
- 7.4 Bafanabafana ndi thimu yavhuḁi ya Afrika Tshipembe. (2)
- 7.5 7.5.1 Ndi zwone, Bafanabafana musi khaedu i thavha i songo dzhenwa nga nowagudu./Bafanabafana musi yo livhana na nyimele i si yavhuḁi a i tei u ḁaḁa. (2)
- 7.5.2 A si zwone ngauri dzina la shango i mbo alamisa. (2)
- 7.6 Murendi u sumbedza o takala ngauri 'Bafanabafana' i takulela shango la Afrika Tshipembe nḁa. (1½)
- 7.7 Thimu ya 'Bafanabafana' i songo dzula i tshi vha na dziphambano. (2)
- 7.8 Ndi a tendelana na muhumbulo wa u dzhia Vho-Mandela sa vhone muḁuḁuwedzi ngauri fulufhelo la lushaka lo vha li kha uri arali Vho-Mandela vha vha hone mudavhini gundo li a vha hone lushaka lwa pembela lu tshi vhonelelwa ngavho. (3)
- [17½]

KANA

MBUDZISO 8

Nelson Mandela – WMR Sigwavhulimu

- 8.1 O mamela vhuḁungu na vuhali. (2)
- 8.2 29. Uri naho mbilu yo tsikwa a wo ngo xedza tshiseo. (1)

- 8.3 O ḍisa mbofholowo vhathuni vhe vha vha vho tsikeledzwa. (2)
- 8.4 Musi vhe dzhele vho vha vha tshi khou gudela vhurangaphanda ha vhukuma. (2)
- 8.5 8.5.1 Ndi zwone ngauri o nanga u fela vhanzhi vha nyadzeaho. (2)
- 8.5.2 A si zwone ngauri vhatsikeledzi vhawe o vha sumbedza lufuno. (2)
- 8.6 Ndi ha u takala ngeno a tshi khou khoḁa Mandela. (1½)
- 8.7 O valelwa dzhele hune a sa kone na u ḍiambela e hone. (2)
- 8.8 Ndi a tendelana nakwo ngauri vhathu vho vha vha tshi zwi vhona zwauri a hu na na muthu na muthihi we a vha a tshi nga ita zwe Vho-Mandela vha ita zwa u vhoḁholola vhathu vhuthubwani he vha vha vhe khaho. (3)
[17½]

KANA

MBUDZISO 9

Demokirasi – TZ Ramaliba

- 9.1 Maindia na vhatshena. (2)
- 9.2 15/Munna hu uri u ḍo ḍi dzula e munna. (1)
- 9.3
- U sa ḍivha kushumele kwa demokirasi.
 - U hulisa musadzi na vhana. (2)
- 9.4 Munna, musadzi na riwana, muiwe na muiwe wavho u na vhuḁifhinduleli hawe kha vhuimo hawe, fhedzi kha vhoḁthe munna u nḁha. (2)
- 9.5 9.5.1 Ndi zwone ngauri musadzi na riwana ndi matavhi ane a wana zwiliwa kha tsinde line la vha munna. (2)
- 9.5.2 A si zwone, ngauri hu tewa u ḁthonifhiwa pfanelo dza vhaḁwe vhathu/Zwine muthu a zwi funa a zwi faneli u thithisa pfanelo dza vhaḁwe. (2)
- 9.6 Murendi ha ngo takala nga u vhona vhathu vha sa khou dzhia demokirasi nga nḍila yone. (1½)
- 9.7 Musadzi na riwana vha ḍitika nga munna. (2)

- 9.8 Ndi a tendelana na murendi ngauri demokirasi a si u ita zwine wa funa/demokirasi i toda uri muñwe na muñwe a ime kha vhuimo hawe, a si khakhise ha muñwe/A thi tendelani nae ngauri u ombedzela musadzi uri a vhe musadzi a sa ombedzele munna kha u vha munna. (3)
[17½]

KANA

MBUDZISO 10

HO NENGIWA: 17 LAMBAMAI 1988 – WMR Sigwavhulimu

- 10.1 Ndi lushaka lwa eledzhi ngauri hu khou elelwa lufu lwa muhali/khosi vho siaho vho ita zwivhuya kha shango lavho. (2)
- 10.2 3/Muri wa murunzi wo sikuwa. (1)
- 10.3 Ndi ngauri ho lovha muthu ane vha mu funa nahone o vha e khosi ya vhutali, muhali na u thusa lushaka lwa Vhavenda. (2)
- 10.4 Muhumbulo muhulwane une murendi a khou tama u u bvisela khagala ndi wa uri a hu na muthu ane a nga thivhela lufu naho e na vhutali kana ndivho yawe. Lwo swika lwo swika. (2)
- 10.5 10.5.1 Ndi zwone ngauri lu dzhia vhahali na magoswi. (2)
- 10.5.2 Ndi zwone ngauri u ri ri pfiwa nga nnyi wee! (2)
- 10.6 U khou pfa vhutungu ngauri vho ho lovha muthu wa thuso kha lushaka. (1½)
- 10.7 U nga si kone u thivhela lufu nga vhutali/ maano au. (2)
- 10.8 Ndi a tendelana nae ngauri lufu lwa bvelela a hu na tshine muthu a nga ita nga ndani ha u tangedza. (3)
[17½]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA D: 35

MARAGAGUTE: 70

RUBRIKI YA U MAKA MBUDZISO NDAPFU KHA NGANEA, DIRAMA NA NGANEAPFUFHI (35)

Kha vha dzhiele nzhele phambano I re hone kha kuavhele kwa maraga dza tshivhumbeo na zwi re ngomu

KHOUDU NA KUAVHELE KWA MARAGA		ZWI RE NGOMU (25) Utalutshedza thoho. Vhudzivha ha mihumbulo, u tikedza na u pfesesa tshibveledzwa.		TSHIVHUMBEO NA LUAMBO (10) Tshivhumbeo, nyelelo i re na ndunzhendunzhe na likumedzwa. Luambo, khalo na tshitaila zwo shumiswaho kha phindulo
Khoudu 7 80–100%	Vhuswikeleli ha nthesa Maraga: 20–25	<ul style="list-style-type: none"> - U talutshedza thoho lwa vhudzivha, zwipida zwothe zwo kwamiwa nga vhudalo. - Phindulo ya nthesa: (90%+: Phindulo ya nthesa) - Mihumbulo minzhi ya vhudzivha i tikedzwa u bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa ha nthesa ha lushaka lwa manwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ha nthesa Maraga: 8–10	<ul style="list-style-type: none"> - Tshivhumbeo tshi re na ndunzhendunzhe. - Marangaphanda na magumo zwa nthesa. - Mihumbulo yo dzudzanywa zwavhudi nahone yo fhatwa zwavhudi. - Luambo, khalo na tshitaela zwo vhibvela, zwi a nyanyula nahone zwo lulama.
Khoudu 6 70–79%	Vhuswikeleli ha nthha Maraga: 17½–19½	<ul style="list-style-type: none"> - U talutshedza thoho lwa nthha ha ndinganyo, zwipida zwothe zwo kwamiwa lwo linganaho. - Phindulo yo dodombedzwaho. - Ho newa mihumbulo minzhi i pfalaho, i tikedzwaho u bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa lushaka lwa manwalwa na tshibveledzwa havhudisa. 	Vhuswikeleli ha nthha Maraga: 7–7½	<ul style="list-style-type: none"> - Phindulo yo dzudzanywa zwavhudi. - Marangaphanda na magumo ndi zwavhudi. - Mihumbulo na kuhumbulele zwi a tevhelelea. - Luambo, khalo na tshitaila zwo lulama nahone zwo tea ndivho. - Likumedzwa lavhudi.
Khoudu 5 60–69%	Vhuswikeleli ho dziaho Maraga: 15–17	<ul style="list-style-type: none"> - U sumbedza u pfesesa nahone a talutshedza thoho zwavhudi. - Phindulo yo dodombedzwa lwa khwine. - Miinwe mihumbulo i pfalaho yo newa, fhedzi hu si yothe nahone i sa tikedziwe nga ndla yo lavhelelwaho. - Hu na tsumbo ya u pfesesa lushaka lwa manwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ho dziaho Maraga: 6–6½	<ul style="list-style-type: none"> - Tshivhumbeo tshi re khagala na nyelelo ya mihumbulo i re na ndunzhendunzhe. - Marangaphanda na magumo na dziinwe phara zwo dzudzanywa hu na ndunzhendunzhe. - Nyelelo ya mihumbulo i a kona u tevhelelea. - Luambo, khalo na tshitaila vhunzhi hazwo zwo lulama.
Khoudu 4 50–59%	Vhuswikeleli vhu fushaho Maraga: 12½–14½	<ul style="list-style-type: none"> - U talutshedza thoho lwa khwine, a si zwothe zwipida zwo kwamiwaho nga vhudalo. - Hu na dziinwe mbuno dzi tikedzaho thoho. - Mihumbulo minzhi yo tikidzwa fhedzi a hu na vhutanzi vhu pfalaho/tendiseaho. - U pfesesa lushaka lwa manwalwa na tshibveledzwa lwa mutheo. 	Vhuswikeleli vhu fushaho Maraga: 5–5½	<ul style="list-style-type: none"> - Hu na dziinwe tsumbo dza tshivhumbeo. - Phindulo i tahela nyelelo yo dzudzanyiwaho zwavhudi i re na ndunzhendunzhe. - Vhukhaki vhutuku ha luambo, khalo na tshitaila hunzhi zwo tea. Kanzhi hu na ndunzhendunzhe kha dziphara.

Khoudu 3 40–49%	Vhuswikeleli ho linganelaho Maraga: 10–12	<ul style="list-style-type: none"> - Ndingedzo zwadzo dza u fhindula mbudziso. - Mbudziso yo fhindulwa hu na vhudzivha vhutukusa. - Mihumbulo a i tutuwedzi nahone hu na u tikedza hutuku zwi bvaho kha tshibveledzwa. - Mugudi ha ngo vhuya a pfesesa lushaka lwa mariwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ho linganelaho Maraga: 4–4½	<ul style="list-style-type: none"> - Tshivhumbeo tshi sumbedza u shaea ha vhupulani. - Mafhungo ha ngo dzudzanywa lune a tevhkana. - Tsumbo dza vhukhaxhi ha luambo. Khalo na tshitaila a zwo ngo tea ndivho ya mariwalwa a akademi. Phara dzo khakhea.
Khoudu 2 30–39%	Vhuswikeleli ha fhasi Maraga: 7½–9½	<ul style="list-style-type: none"> - U pfesesa thoho ha fhasisa. - Phindulo yo dala ndovhololo nahone huiwe yo bva. - Mihumbulo a si ya vhudzivha, thalutshedzo yo khakheaho/ Mihumbulo a i tikedzwi zwi tshi bva kha tshibveledzwa. - U pfesesa ha fhasi lushaka lwa mariwalwa na tshibveledzwa. 	Vhuswikeleli ha fhasi Maraga: 3–3½	<ul style="list-style-type: none"> - Likumedzwa la fhasi nahone li tahedzaho tshivhumbeo tsho pulaniwaho zwi thithisa nyelelo ya mihumbulo. - Luambo lwo khakheaho na tshitaila tshi si tshone zwi ita uri zwo niwalwaho zwi si vhe zwa vhukuma nahone tshitaila a tsho ngo tea ndivho ya u riwala ha akademi. - Phara dzo khakhea.
Khoudu 1 0–29%	U sa swikelela Maraga: 0–7	<ul style="list-style-type: none"> - Phindulo i sumbedza vhuwe vhushaka na thoho fhedzi mihumbulo i a konḁa u tevhelela, kana yo bva tshoṁthe. - U kundelwa kha ndingedzo ya u fhindula mbudziso. Mbuno thukhu dzo lulamaho a dzi na thikhedzo u bva kha tshibveledzwa. - U kundelwa u pfesesa lushaka lwa mariwalwa na tshibveledzwa. 	U sa swikelela Maraga: 0–2½	<ul style="list-style-type: none"> - Zwi a konḁa u amba uri mbudziso yo fhindulwa. - A hu na vnutanzi ha tshivhumbeo tsho pulaniwaho kana thevhekano. - Luambo lwa fhasi-fhasi. Tshitaila na khalo zwo khakheaho. - A hu na dziphara kana ndunzhendunzhe.